

vergadering **C86**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid

van 8 december 2021

(Wegens de coronamaatregelen werd deze vergadering via videoconferentie georganiseerd.)

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de controle op de aanlandingsverplichting voor de visserij – 868 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Arnout Coel aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over economische kerncijfers bij de korte keten en andere alternatieve verdienmodellen – 863 (2021-2022)	5
VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de werking van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing – 864 (2021-2022)	9
VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het actieplan voor het mentale welbevinden van landbouwers – 892 (2021-2022)	13

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de controle op de aanlandingsverplichting voor de visserij – 868 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Minister, sinds 2019 is er een aanlandingsverplichting voor de visserij in België. Voor 2019 moesten vissers zogeheten ondermaatse vis terugzetten in de zee. Door de aanlandingsverplichting moeten ze al hun vangsten van quotasorten effectief aan land brengen.

Dit heeft tot doel de vissers selectiever te laten vissen, aangezien ze door de verplichting alle gevangen vis aan land moeten brengen en die vis ook van hun quotum afgetrokken wordt. Zo zouden we ervoor moeten zorgen dat de visserij de vispopulatie minder schade berokkent. De verplichting is ook een belangrijk wapen tegen illegale en ongedocumenteerde visvangst.

Volgens de Europese Commissie wordt deze verplichting niet voldoende gecontroleerd en gehandhaafd in België. Daarom wordt een inbreukprocedure opgestart, waarbij België als eerste stap een aanmaningsbrief krijgt en daarna eventuele nieuwe stappen kunnen volgen.

Minister, u bent ongetwijfeld op de hoogte van de aanmaningsbrief, maar hoe staat u daartegenover? Wat is de juiste klacht van de Europese Commissie? Hoe en hoe frequent moeten de controles worden uitgevoerd? Wie is verantwoordelijk voor controle en handhaving van de aanlandingsverplichting? Hoe wordt die controle uitgevoerd? Wat gaat u ondernemen om de situatie recht te zetten?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Vandenhove, ik ben inderdaad en uiteraard op de hoogte van de opstart van de inbreukprocedure. België is niet de eerste, noch de enige lidstaat die een ingebrekestelling heeft ontvangen. Spanje en Frankrijk waren eerder al aan de beurt, en nu Nederland, Ierland en België. We zijn dus niet de enige.

Volgens de Europese Commissie heeft België geen passende maatregelen, onvoldoende middelen en onvoldoende structuren opgezet om de controle op de aanlandingsverplichting te waarborgen. Volgens de Europese Commissie reiken de conventionele controlemethodes hier niet ver genoeg. Remote Electronic Monitoring (REM) of controle-instrumenten zoals camera's aan boord en sensoren zouden wel passende maatregelen zijn, die door België nog niet zijn geïmplementeerd.

Doordat we volgens de Europese Commissie nog geen passende maatregelen hebben genomen, kunnen we de uitvoerige en accurate documentatie van visreizen en registratie van gegevens onvoldoende waarborgen. Dat is het kader van de inbreukprocedure die is gestart. Hoe frequent controles moeten worden uitgevoerd, wordt in de ingebrekestelling niet gespecificeerd.

Controle en handhaving vallen onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest en meer bepaald onder mijn Departement Landbouw en Visserij. Deze controle wordt momenteel op verschillende manieren uitgevoerd. Bij de documentaire controle wordt het tijdig en correct invullen van de elektronische aanlandingsverklaring afgedwongen. Bij het deelnemen aan controles binnen een Europees kader wordt

de vangst van de laatste sleep nauwkeurig uitgeteld, om zo meer info te verwerven over mogelijke teruggooicijfers. Er worden controles aan boord van vaartuigen uitgevoerd en er worden ook visuele controles vanuit de lucht georganiseerd. Bovendien wordt voor al deze controles nauw samengewerkt met de verschillende kustwachtpartners.

Collega Vandenhove, de vraag van 1 miljoen is: wat gaan we daaraan doen? Want we zijn wel in gebreke gesteld. Er lopen op dit ogenblik nog een aantal pilootprojecten over het implementeren van die maatregelen in een aantal Europese lidstaten. Wij zijn in nauwe samenwerking met het Europees Bureau voor visserijcontrole (EFCA). Binnen de Scheveningengroep is een pilootproject geïnitieerd, waar we ook onze medewerking aan hebben toegezegd. Ik ben van mening dat zo'n pilootproject absoluut noodzakelijk is, en dat de resultaten daarvan afgewacht moeten worden alvorens we dit breed kunnen implementeren. Er zijn nog een aantal technologische uitdagingen in dit verhaal, waarop we onvoldoende antwoord hebben. Daarna kan op basis van de bevindingen een beslissing genomen worden over het al dan niet verplicht opleggen van camera's aan boord van vissersvaartuigen. Dat is ook de houding die we als lidstaat België aannemen bij de onderhandelingen rond de nieuwe toekomstige controleverordening.

Samengevat, collega Vandenhove: ja, we zijn in gebreke gesteld. We controleren al veel. Blijkbaar is het nog niet voldoende en daarom hebben we samen met de Scheveningengroep een pilootproject opgestart om aan alle voorwaarden te voldoen. Ik hoop dat we dat snel opgelost krijgen. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Dank u wel voor uw antwoord, minister. Het is natuurlijk goed dat we niet de enige zijn, maar het feit dat we niet de enige zijn, is inderdaad geen reden om er niets aan te doen.

Ik heb misschien nog een tweetal bijkomende vraagjes.

Ten eerste, wat de timing van de Scheveningengroep betreft: hebt u daar zicht op? In welke mate zal de timing overeenkomen met de aanmaningsbrief van de Europese Unie? Is er garantie dat ze intussen geen bijkomende maatregelen gaan nemen? Ik denk dat het positief is dat de Europese Unie niet echt oplegt hoe de controle moet gebeuren, zodat daar de nodige vrijheid bestaat. De vraag is: wat is de timing, en komen we daarmee niet verder in de problemen met Europa?

Ten tweede: hoe probeert u vanuit de Vlaamse Regering de ontwikkelingen en toepassingen van alternatieve vistechnieken, die voor minder bijvangst zorgen, te verbeteren?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Vandenhove, u hebt uiteraard gelijk: het is niet omdat we niet de enige zijn dat we er niet aan moeten werken. Vandaar dat ik ook gepoogd heb om een antwoord te geven.

Wat is de timing? Als ik me niet vergis, organiseert het EFCA volgende week voor de verschillende lidstaten een workshop rond de implementatie van REM. Onze medewerkers van de controlediensten zullen daaraan deelnemen. Daar worden ook de beste praktijken uit de pilootprojecten toegelicht. Dat is dus de praktijk: wanneer gaat wat in werking?

Wat de procedure betreft hebben we nu tijd tot 12 maart volgend jaar om een antwoord en een actieplan op te maken. Binnen de Scheveningengroep werken we

mee aan het pilootproject voor het gebruik van camera's aan boord. Dat zal bepalend zijn voor de verdere implementatie ervan.

U had ook nog een opmerking over de alternatieve vistechnieken. We werken verder samen met het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) en met onze vissers, om te zoeken waar we nog meer op kunnen inzetten op het vlak van selectiviteit. Ook daar wordt dus stevig aan voortgewerkt.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Bedankt voor het antwoord.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Arnout Coel aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over economische kerncijfers bij de korte keten en andere alternatieve verdienmodellen – 863 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: De heer Coel heeft het woord.

Arnout Coel (N-VA): Minister, we hebben het in deze commissie al vaker gehad over korte keten en alternatieve verdienmodellen. We weten allemaal dat de coronacrisis de aandacht voor onder andere de korte keten heeft vergroot. Het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) en GfK Belgium deden al onderzoek naar de consumentenzijde, maar economische kerncijfers vanuit de sector zelf zijn minder gemakkelijk te vinden. In het Landbouwrapport 2020 vinden we enkele grote lijnen, maar degelijk en uitgebreid cijfermateriaal over korte keten en bij uitbreiding andere alternatieve modellen blijft voorlopig uit.

Om die lacune in te vullen, deed het Steunpunt Korte Keten in samenwerking met de accountants en adviseurs van SBB onderzoek naar kerncijfers in de hoevezuivelverwerking. Het onderzoek kwam er met financiële steun van de FOD Economie. De bedoeling van het onderzoek was om de economische meerwaarde van de korte keten te objectiveren en inzicht te krijgen in cijfers als omzetten, kosten en investeringslasten op een landbouwbedrijf dat met de korte keten aan de slag gaat.

Het Steunpunt Korte Keten en SBB Accountants & Adviseurs analyseerden de resultatenrekeningen van elf hoevezuivelaars en voerden gesprekken met een twintigtal individuele ondernemers om meer zicht te krijgen op de cijfers inzake korte keten.

Ook in 2022-2023 gaat het onderzoek naar de kerncijfers van de korte keten verder. Bedrijven die geïnteresseerd zijn om mee te werken, kunnen het Steunpunt Korte Keten contacteren.

Minister, houdt het departement Landbouw zelf momenteel cijfers bij over de korte keten of alternatieve verdienmodellen? Heeft het departement zicht op hoeveel bedrijven aan de slag zijn met de korte keten of op een andere manier dan de gangbare verdienmodellen in de bedrijfsvoering van de landbouw?

Minister, werden de economische cijfers zoals omzet en kosten daarvan geanalyseerd door het departement? Is het onderzoek van het Steunpunt Korte Keten in samenwerking met SBB Accountants & Adviseurs een eerste echte studie hieromtrent of heeft het departement daar al ervaring mee? In welke mate bent u

of is uw departement betrokken bij deze studie? Worden jullie geïnformeerd over de resultaten? Bent u van mening dat gelijkaardige studies over andere deelsectoren nuttig zouden zijn om zo meer cijfermateriaal te verzamelen? Zult u hierin initiatief nemen, al dan niet met dezelfde organisaties?

Een van de aanbevelingen in onze kamerbrede resolutie die op 2 juni werd aangenomen, was om de mogelijkheden te verkennen en zo mogelijk dataplatformen uit te bouwen in de land- en tuinbouw, zoals DjustConnect, zodat landbouwers die inzetten op alternatieve verdienmodellen en de andere actoren waarmee ze samenwerken, gegevens kunnen uitwisselen. Wordt daar ondertussen werk van gemaakt? Wat is de stand van zaken? Is daarvoor al een initiatief genomen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Coel, binnen ons landbouwmonitoringnetwerk worden de boekhoudingen van een zeshonderdtal bedrijven bijgehouden. Daarin zitten ook verschillende bedrijven met korteketenactiviteiten.

Sinds 2020 wordt de data-inzameling rond korte keten door dit monitoringnetwerk bijgestuurd, om zo meer uniformiteit tussen de bedrijven te krijgen en meer gestructureerd economische cijfers over de korteketenactiviteiten te kunnen bijhouden. Recentelijk sloten opmerkelijk meer bedrijven met korteketenactiviteiten aan. In totaal heeft bijna 20 procent van deze bedrijven in meerdere of mindere mate een korteketenactiviteit.

In een eerste diepgaande analyse van mijn administratie rond de economische meerwaarde van de korte keten werd de hoevezuivelverwerking onder de loep genomen. Er werd gekeken naar opbrengst, vaste en variabele kosten, de vergoeding voor eigen arbeid en de economische meerwaarde in de prijsvorming. De eerste resultaten daarvan werden overlopen met het Steunpunt Korte Keten, om ze te vergelijken met hun studie. Er werden gelijkaardige resultaten verkregen, zo blijkt.

De eerste resultaten van de analyse van het landbouwmonitoringnetwerk tonen het nut van deze cijfers, zowel voor de korteketenbedrijven als voor ons, beleidsmakers. Mijn administratie zal de volgende jaren ook andere takken van de korte keten op deze manier bestuderen.

Het voordeel van het landbouwmonitoringnetwerk is de jaarlijkse verzameling van economische cijfers zodat inderdaad een periodieke evaluatie mogelijk is en ook de evolutie kan worden opgevolgd. Momenteel bekijkt mijn administratie hoe deze cijfers op een frequente en gestructureerde manier kunnen worden gerapporteerd aan het publiek. Ook in de toekomst zal er overleg plaatsvinden met het steunpunt om verdere resultaten te vergelijken, andere korteketenactiviteiten te bekijken en na te gaan hoe we hierin verder kunnen samenwerken.

DjustConnect wordt inderdaad verder uitgebouwd. Op dit moment maken al verschillende bedrijven en toepassingen binnen de melkveehouderij actief gebruik van DjustConnect om data uit te wisselen. Maar er zijn ook uitbreidingen naar andere sectoren. Vorige week werden op Interpom de eerste toepassingen in aardappelen aan de telers voorgesteld. En de winnende app in de Hackathon van Digitaal Vlaanderen rond korte keten wordt door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) in samenwerking met het Departement Landbouw en Visserij en VLAM verder ontwikkeld.

Met het ontsluiten van de perceelsgegevens van het Departement Landbouw en Visserij zijn vanaf nu toepassingen in de hele agrovoedingssector mogelijk. Op die manier wil ILVO met DjustConnect alle actoren ondersteunen in de opkomende

dataeconomie en data als verdienmodel. Dit is dan ook het moment om de boeren als ondernemers te betrekken in nieuwe verdienmodellen voor data en digitale landbouw.

De voorzitter: De heer Coel heeft het woord.

Arnout Coel (N-VA): Minister, ik ben blij te vernemen dat ook het departement daar wel wat onderzoek naar doet en dat informatie wordt gedeeld, en dat die wordt samengelegd met het onderzoek van het Steunpunt Korte Keten. Het is goed om naar synergie te zoeken en zoveel mogelijk nuttige informatie te bundelen.

Het is ook goed dat er nog verder onderzoek wordt gedaan naar andere deelsectoren. Onze boeren bevinden zich vandaag in moeilijk vaarwater met hun bedrijfsvoering. Heel wat boeren zijn op zoek naar manieren om een aanvullend inkomen te genereren. Data die daarvoor ter beschikking staan, kunnen daar zeker bij helpen.

In dat kader is gisteren de verdienwijzer gelanceerd door ILVO. Uiteraard is dat ook een zeer goed instrument. We hebben kennis kunnen nemen van dat instrument en een heel interessante toelichting gehoord. Minister, hoe gaan we dat op het terrein brengen? De verdienste is dat het bestaat, en we hebben gezien dat heel wat partners een toelichting en een appreciatie hebben gegeven, maar nu is het de bedoeling dat de boeren daarmee aan de slag gaan, dat ze het instrument ook gebruiken. Welke stappen gaat u ondernemen om van de verdienwijzer op het terrein een goede toepassing te maken?

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Collega Coel, dank u wel voor deze vraag om uitleg en de opvolging van onze resolutie waarin we aandacht hebben gevraagd voor de korte keten.

Minister, in 2011 was er een strategisch plan korte keten, maar daar is weinig uitvoering aan gegeven. In onze resolutie hebben we gevraagd om daar opnieuw werk van te maken. Ik heb begrepen dat er opnieuw wordt gewerkt aan een strategisch plan voor de korte keten, maar het is wel belangrijk dat we alle initiatieven in dat verband in een plan steken waar iedereen kennis van heeft en zich achter schaart. Kunt u een stand van zaken geven van wie daar momenteel bij betrokken is? Vorige keer was dat een plan dat werd gesteund door en opgemaakt in overleg met ongeveer alle organisaties en betrokkenen die met de korte keten bezig waren. Graag stand van zaken hierover.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Coel, u zegt dat de boeren zich in moeilijk vaarwater bevinden. U weet dat ik bij mijn aantreden als minister van Landbouw heb gezegd dat ik het superbelangrijk vind dat die verdienwijzer er zou komen. Informatie over goede en rendabele modellen voor de landbouw via objectief onderzoek dat gebaseerd is op data, is belangrijk.

Het is eerst en vooral belangrijk dat het instrument wordt ontwikkeld op een goede manier. Ik ben apetrots dat het gisteren is gelanceerd, dat was een heel mooi moment. Maar u hebt een punt: door het instrument te lanceren zit het nog niet bij de boeren. Daar bestaat een heel traject voor.

ILVO heeft een traject uitgewerkt waarbij alle stakeholders betrokken kunnen worden, zoals actieve boeren. Daarbij is het echt wel belangrijk dat er een zeer grote focus wordt gelegd op de jonge boeren. Dat zijn niet alleen de boeren zelf, maar ook de landbouwstudenten. Als je een landbouwrichting volgt en je bent

geïnteresseerd in het beroep, dan is het goed dat je wordt begeleid op het moment dat je nog aan het studeren bent. In de komende maanden zetten we een heel traject op om zoveel mogelijk boeren te bereiken en zeker de jonge boeren. Ook voor oudere boeren lijkt me dat een goede zaak.

ILVO zelf zal ook actief de boer opgaan met die verdienwijzer. Dat is zeer toepasselijk in deze materie. Het is de bedoeling dat de boeren daar massaal gebruik van zullen maken, en dat ze ook deelnemen aan experimenten met de bedoeling die verdienwijzer te verspreiden en verder uit te bouwen.

Dus voor mij moet dat eigenlijk een actief instrument blijven, niet iets statisch. Wat vandaag een verdienmodel is, kan over tien jaar iets anders zijn. Het hangt er een beetje van af welke keuzes er gemaakt worden. Doorheen onze beleidskeuzes wil ik absoluut de aandacht houden op alle mogelijke zaken die aan het veranderen zijn.

Collega Steenwegen, u verwijst terecht naar het strategisch plan korte keten. De korte keten heeft voor mij een dubbel doel. Eerst en vooral denk ik dat het een rendabel verdienmodel kan zijn voor een aantal boeren, maar het is ook heel belangrijk dat die korte keten de boer en de burger veel dichterbij mekaar brengt. Het kan dus ook een stuk elementair respect terugbrengen naar onze boeren. Ik wil absoluut de aandacht houden op de mogelijkheden die de korte keten brengt. We zetten via het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) ook in op de investeringstrajecten die zo'n keuze met zich meebrengt. U weet wellicht, collega Steenwegen, dat als iemand switcht en korteketenactiviteiten wil ontwikkelen, dan wordt die door ons gesteund in de switch die gemaakt wordt en binnenkort ook in de investeringen die nodig zijn.

Er is ook heel veel structureel overleg van het Steunpunt Korte Keten, dat we ook financieel ondersteunen, met het departement, met VLAM, om te bekijken welke knelpunten er nog zijn, en hoe we die kunnen oplossen. Ook op het vlak van naschoolse vorming, proefprojecten, enzovoort, geven we bijzondere aandacht aan de korte keten. Het is de bedoeling om al die puzzelstukken samen te bundelen in een gecoördineerd plan.

De voorzitter: De heer Coel heeft het woord.

Arnout Coel (N-VA): Bedankt voor de aanvullende informatie, minister. Ik ben blij te vernemen dat het ILVO de boer op zal gaan met de verdienwijzer. We zitten in turbulente en onzekere tijden voor de landbouwsector. Naast een rechtszeker kader op een aantal vlakken – dat er hopelijk snel aankomt – is het belangrijk dat we ook hoop, perspectief en kansen geven aan onze landbouwers. Het is belangrijk dat we hen daarbij ondersteunen, niet enkel in de omschakeling, maar ook in het maken van goede, doordachte keuzes in de bedrijfsvoering. Zaken zoals korte keten en 'carbon farming' maar ook een heel aantal andere alternatieve verdienmodellen moeten doordacht worden aangeboden, zodat de individuele boer zelf kan kiezen met welk bedrijfsmodel hij aan de slag wil gaan.

Ik ben blij dat we als Vlaamse Regering daarvoor een aantal instrumenten in ontwikkeling hebben en dat we hen die kansen ook kunnen aanbieden. Dank u voor uw inspanningen daaromtrent.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sofie Joosen aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de werking van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing – 864 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) heeft als doel promotie te voeren voor een brede waaier aan producten en diensten uit de landbouw, tuinbouw, visserij en agrovoeding. Voor elke productgroep is er een aparte werking en een apart budget voorzien.

Helaas kregen we de voorbije weken verontrustende signalen vanuit de sector over het functioneren van VLAM. Het zou zijn kerntaak, de promotie van producten en diensten uit de sector, meer en meer uit het oog verliezen.

Aangezien VLAM toch een aanzienlijk bedrag aan subsidies ontvangt, moeten we er zeker van zijn dat het geld van de burger goed besteed wordt. Tijdens de begrotingstoelichting op 24 november gaf u aan dat VLAM zich verder zal toelagen op marktonderzoek. We moeten als doel vooropstellen dat de gebruikte onderzoeksinstrumenten en resultaten voldoende kwalitatief zijn. VLAM zal ook zelf zijn onderzoeksinstrumenten evalueren in het kader van enkele contractvernieuwingen in 2023. Het is belangrijk dat ook daar de juiste keuzes worden gemaakt.

Minister, ik heb voor u dan ook de volgende vragen:

Bent u bereid om een audit van VLAM te laten doorvoeren om alles te evalueren? Indien ja, op welke termijn ziet u dat?

Hebt u zelf vanuit de sector eerder al signalen opgevangen over het ongenoegen?

Zijn er de afgelopen jaren grote wijzigingen doorgevoerd of gepland in de budgetten per productgroep? Indien ja, zijn daar specifieke redenen voor?

Welke onderzoeksinstrumenten zullen in het kader van het marktonderzoek worden geëvalueerd?

Hoe zullen de evaluaties gerapporteerd worden en zullen zij een invloed hebben op de vernieuwing van de contracten in 2023?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank u wel, collega. Het is vanzelfsprekend dat de middelen van de burger en de bijdragen van de sector goed besteed moeten worden. We moeten daar nauwlettend op toezien. Vandaar dat er binnen VLAM een aantal instrumenten zijn voorzien die het toezicht op de werking en op de besteding van de middelen moeten verzekeren.

Binnen VLAM is het voor alle sectoren zo dat elke sectorgroep een eigen strategie en jaarwerking opstelt, inclusief begroting. In die sectorgroepen zetelen de vertegenwoordigers van de boeren, de verwerkende sectoren en de handel. Het volledige programma wordt daarna ter goedkeuring voorgelegd aan de raad van bestuur en wordt dan aan mij bezorgd. De acties in dat programma worden doorlopend geëvalueerd via de sectorgroepen en uiteindelijk in een jaarverslag samengebracht. Dat jaarverslag is publiek beschikbaar. Zo werkt dus de keten binnen de sectoren.

Als VLAM campagnes opzet, dan vloeien die voort uit een weloverwogen strategie, die onderbouwd is met marktonderzoek. Ook ter evaluatie wordt regelmatig marktonderzoek ingezet. Pre- en posttesten helpen VLAM om campagnes performanter te maken. Elk jaar stelt VLAM zijn programma ook in detail voor aan jullie, leden van de commissie.

Omdat VLAM als extern verzelfstandigd agentschap (EVA) van de Vlaamse overheid de privaatrechtelijke vorm heeft van een vzw, is VLAM daarenboven onderworpen aan de 'good governance'-principes van zowel publieke instellingen als van die van vennootschappen.

Intern heeft VLAM ook een interne auditor die toeziet op de naleving van de wetgeving op de overheidsopdrachten en de overeenstemming van de besteding van de middelen met de engagementen of overeenkomsten.

Sorry voor deze technische uitleg, collega Joosen, maar ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om het hele systeem eens uit te leggen. Zeswekelijks rapporteert de algemeen directeur aan de raad van bestuur over de werkzaamheden van VLAM, zowel inhoudelijk als financieel. In de raad van bestuur zetelt de hele sector, aangevuld met een waarnemer van het kabinet en een van het departement.

VLAM is, zoals ik al zei, onderworpen aan de vennootschapswetgeving en is ook wettelijk verplicht om een onafhankelijke commissaris-revisor aan te stellen, die belast is met de audit van de jaarrekening. De interne auditor en de financiële afdeling van VLAM worden op hun beurt eveneens geaudit door de commissaris-revisor. Deze rapporteert onafhankelijk over alle werkzaamheden aan de raad van bestuur en de algemene vergadering. De audit over de interne werking gaat naar de raad van bestuur en de cijfermatige audit gaat naar de raad van bestuur en de algemene vergadering. De jaarrekening wordt dus, zoals bij alle vennootschappen, jaarlijks geattesteerd door de commissaris-revisor en neergelegd bij de Nationale Bank van België.

VLAM is trouwens, in het kader van de Vlaamse Brede Heroverweging – en daar ben ik heel blij om – de afgelopen maanden ook geaudit door Stanwick. Dat zijn externe consultants. Dat rapport is voor jullie beschikbaar. Ik weet niet of jullie dat al bekeken hebben, maar het is wel nuttig om daar ook eens naar te kijken.

Subsidies buiten de algemene werking worden altijd afzonderlijk gerapporteerd bij de uitreikende overheid en regelmatig vinden er in dat kader audits plaats door de Europese Commissie, het Rekenhof en het departement.

Tot slot, in het kader van de hervormingen willen het management en het bestuur een auditcomité oprichten. Als de raad van bestuur dit goedkeurt, zullen vanaf 2022 naast financieel ervaren bestuurders ook onafhankelijke experts zetelen in dit auditcomité.

Om mijn antwoord op uw eerste vraag af te ronden, collega Joosen: VLAM engageert zich ook om volgend jaar een kwalitatief onderzoek te voeren naar zijn diensten en naar de noodzaak van een gemeenschappelijk promotie- en communicatiebeleid en naar de verwachtingen daarover, ook bij de landbouwers zelf.

Ik ben er wel van overtuigd dat er een permanente evaluatie moet zijn, maar ik heb ook het gevoel dat aan die nood voldaan wordt, zeker met de recente externe brede audit en de nieuwe initiatieven die in de schoot van de raad van bestuur ontwikkeld worden. Mocht u vinden dat dit niet het geval is, dan laten we dat voorleggen aan de raad van bestuur. Ik vind het trouwens belangrijk. Als er aanwijzingen zouden zijn dat het nog meer moet zijn, dan ben ik zeker de eerste om daarnaar te luisteren.

Het is natuurlijk een feit, collega's, dat het de sector zelf is die aan het stuur zit. Die zit in de sectorgroep en in het bestuur. Als zodanig zitten de boeren mee aan het stuur, en dat zijn vaak nog heel actieve landbouwers. De hele landbouwsector heeft het vandaag moeilijk, dat is al een paar keer gezegd, en drukt soms ook zijn ongenoegen uit. Vorige week was er nog een tractoractie. VLAM zet in op het duidelijk communiceren over haar activiteiten naar de achterban, en dat blijft een aandachtspunt. VLAM communiceert zeer gericht naar doelgroepen. Dat zorgt ervoor dat promotieactiviteiten vaak onzichtbaar zijn voor die achterban die niet tot de campagnedoelgroep behoort. Denk bijvoorbeeld maar aan de online campagnes voor jongere consumenten, buitenlandse activiteiten of acties naar horeca-onderwijs.

Boeren kunnen steeds terecht bij de directie van VLAM, rechtstreeks of via hun collega's of vertegenwoordigers, want er wordt bij VLAM een erezaak van gemaakt om altijd het gesprek aan te gaan met de boeren. We krijgen ook heel wat positieve feedback. Het is eigen aan als je iets doet in het leven dat er negatieve en positieve feedback komt.

Ik kom tot uw derde vraag. De budgetten per productgroep van VLAM worden opgebouwd vanuit zogenaamde promotiefondsen die de bijdragebetalers per sector bij elkaar brengen. Alle afspraken daarover worden door vertegenwoordigers van de sector vastgelegd. Zij bepalen zelf welke schakels in de keten moeten bijdragen. Zij bepalen ook de hoogte van de bijdrage en de manier waarop er geïnd wordt. Die promotiefondsen kennen geen grote wijzigingen en vormen dus een stabiele basis. De meest opvallende evolutie sinds 2020 situeert zich binnen de sierteeltsector. Hier vertonen de promotiefondsen een duidelijke groei, die volledig toe te schrijven is aan het stijgende aantal actieve tuinaannemers.

Naast die sectormiddelen zoekt VLAM continu naar bijkomende budgetten. Een belangrijke hefboom daarbij zijn de Europese programma's, waarbij al eerder is aangetoond dat VLAM een bovengemiddeld resultaat haalt ten opzichte van buitenlandse collega-organisaties. Die Europese promotiefondsen komen boven op de eigen sectormiddelen en zijn afhankelijk van de Europese projecten die worden goedgekeurd.

De grootste recente evoluties zijn er binnen de promotie van verse en verwerkte aardappelen, waar VLAM volgend jaar nieuwe dossiers opstart. Die zouden een flinke groei in inkomsten moeten betekenen. Bij de zuivelsector lopen enkele programma's af en liggen de EU-inkomsten volgend jaar wat lager.

Ik kom tot uw vierde vraag. Alle onderzoeksinstrumenten van VLAM worden onder de loep genomen. De belangrijkste hiervan zijn: de meting van het thuisverbruik via GfK, kwantitatief onderzoek via een raamcontract met iVOX, kwalitatief onderzoek via een raamcontract met InSites Consulting en de exportinformatie.

Marktonderzoek is essentieel in de VLAM-werking. Doorheen de hele campagne-cyclus wordt zo'n marktonderzoek ingezet. Daarnaast wordt die informatie ten dienste gesteld van organisaties en bedrijven zodat zij hun eigen bedrijfsvoering kunnen optimaliseren. De evaluatie van dat marktonderzoek loopt momenteel bij VLAM en start vanuit twee doelen: ten eerste, een peiling naar de behoeften aan marktonderzoek, en ten tweede, de tevredenheid over het huidige onderzoek via diepte-interviews bij dertig organisaties en ook via een interne bevraging bij de gebruikers.

Ten slotte antwoord ik op de vraag over de rapportering van de evaluaties. De resultaten van die evaluatie en de bevestigingen worden gerapporteerd binnen de beleidsorganen van VLAM en worden gebruikt om de dienstverlening en het marktonderzoek te verbeteren.

De evaluatie levert inzichten over welke onderzoeksinstrumenten VLAM in de toekomst nodig heeft om zijn werking goed te kunnen uitvoeren en de agro-voedings- en sierteeltsectoren te ondersteunen. De gekozen instrumenten worden aanbesteed volgens de richtlijnen in de wet op de overheidsopdrachten, waardoor alle marktspelers de mogelijkheid hebben om voorstellen in te dienen. Die worden dan beoordeeld via opgegeven selectie- en gunningscriteria, waardoor de kwaliteit van de partners gewaarborgd is. Al die contracten, collega's, lopen volgend jaar ten einde. Het is de bedoeling om vanaf begin 2023 met de nieuwe onderzoeksinstrumenten te werken.

Het is niet mijn gewoonte om zo uitgebreid te zijn. Maar de vragen waren nogal technisch en uitgebreid, collega Joosen, en daarom heb ik u een uitgebreid overzicht gegeven van alles wat er op dit ogenblik loopt.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord en voor de tijd die u daarvoor neemt. Dat is belangrijk voor deze vraag. Ik wil meegeven dat de klachten die ons hebben bereikt, zich situeren in de verschillende sectoren binnen de land- en tuinbouw en heel breed gaan. Zo was er sprake van hinder van innovatie, bedreigingen met controles, vragen die onbeantwoord blijven en onduidelijke facturen. Dat waren voor mij toch verontrustende signalen. Helaas kan ik ook nog een tijdje doorgaan.

Of die klachten terecht zijn, kan natuurlijk alleen een onafhankelijk onderzoek uitwijzen. Het is net daarom dat ik aandrang op zo'n externe audit van de werking. U hebt verwezen naar de onderzoeksmechanismen binnen VLAM. Dat zijn er inderdaad heel wat. Maar ik ben dan toch tevreden dat de raad van bestuur de vraag zal beantwoorden om ook onafhankelijke experten toe te voegen aan dat auditcomité. Ik hoop van harte dat zij daarop zullen ingaan, want dat lijkt mij een goede zaak. Het is nooit goed dat er klachten zijn, in de zin dat, als ze onterecht zijn, dat ook moet kunnen worden geantwoord en aangetoond. Ik vind het heel belangrijk dat er daarvoor de tijd wordt genomen.

Ook lokale besturen doen trouwens regelmatig audits. Dat is niet om een zondebok te zoeken, maar om de dienstverlening te verbeteren op lange termijn. Een audit hoeft niet per se negatief te zijn. Die kun je inzetten als een instrument om jezelf te verbeteren en naar een hoger niveau te tillen.

Ik wil er nog even specifiek de varkenssector uit pikken, aangezien heel wat van de ongerustheden zich daar situeren. De Vlaamse Regering heeft 750.000 euro extra middelen toegekend aan VLAM voor bijkomende promotie. Het is altijd belangrijk dat centen goed worden besteed, maar in dit geval is het voor de varkenssector zelfs van levensbelang dat de centen goed worden besteed. Op welke manier zal de evaluatie van dat extra pakket van 750.000 euro gebeuren? Zal dat op dezelfde manier verlopen als dat nu gebeurt? Of is er een specifiek opvolgingsmechanisme?

De sector levert momenteel nog een bijdrage aan VLAM. Ik krijg signalen dat er bezorgdheid is over de transparantie richting de individuele bijdrager. De mensen leveren een bijdrage, maar vragen zich af wat er met die centen gebeurt. Dat bereikt de individuele bijdragers niet. Misschien zijn er nog mogelijkheden op dat vlak?

Bart Dochy (CD&V): Collega's, ik wil aanvullen dat wij normaal gezien in deze commissie een jaarlijks terugkommoment hebben waar VLAM zijn jaarprogramma voorstelt. Voorlopig is dit ingepland op 12 januari.

Collega Joosen, de vragen die u hier stelt, kunnen dan ook expliciet aan de vertegenwoordigers van VLAM worden overgemaakt. We nemen aan dat dit reeds

via de minister zal zijn doorgegeven. Maar het is een terechte bekommernis, want we moeten de vinger aan de pols houden. Dat is expliciet de opdracht van het parlement. Bij dezen hebben we de mogelijkheid om dat extra gesprek met de vertegenwoordigers van VLAM te voeren.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Joosen, u zegt dat er meerdere klachten zijn. Het is voor mij heel moeilijk om te reageren op zaken die ik zelf niet heb. Ik stel voor dat u, als u dat ziet zitten, de klachten doorgeeft. Als u dat niet aan mij wilt doen, dan aan het departement. Wij hebben immers in andere dossiers al een externe auditor aangesteld in geval van klachten. Het is perfect mogelijk om dat te doen. Maar daartoe moeten we zicht krijgen op die klachten, zodat we weten waar we moeten beginnen. Want er zijn heel wat controlemechanismen, maar ik ben wel nogal gevoelig voor uw laatste opmerking dat de problematiek breed is en overal zit. U zou mij een stuk op weg helpen indien u mij die stukken zou kunnen bezorgen, of aan het departement, en dan zegt u op het kabinet maar dat u ze aan het departement hebt bezorgd. Dan kunnen zij kijken of het nuttig is om een externe auditor aan te stellen. Dat staat volledig los van de VLAM-werking; het is het departement dat dat dan doet. Of niet, maar dan zullen we motiveren waarom het niet gebeurt.

Uit de dossiers van het verleden heb ik geleerd dat het beter is om kort op de bal te spelen, ook al is er niets aan de hand. Als er klachten zijn, moeten we die behandelen. Ik hoop dat u het op die manier kunt aanpakken. Ik dank u.

De voorzitter: Mevrouw Joosen heeft het woord.

Sofie Joosen (N-VA): Ik ben alvast tevreden dat u de problematiek ernstig neemt. Ik had natuurlijk gehoopt dat u mijn ongerustheid vandaag volledig zou kunnen wegnemen voor onze land- en tuinbouwers. Dat is voorlopig natuurlijk niet zo. Ik onthoud ook dat VLAM naar onze commissie komt en dat wij hun als parlement de nodige vragen kunnen stellen. Ik hoop dat zij in januari de transparantie kunnen bieden die onze land- en tuinbouwers verdienen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het actieplan voor het mentale welbevinden van landbouwers – 892 (2021-2022)

Voorzitter: de heer Bart Dochy

De voorzitter: Collega Jans, welgekomen in deze landbouwcommissie. Wij kennen uw bezorgdheid in de welzijnsmaterie en u maakt hier duidelijk de link naar de land- en tuinbouw.

Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, inderdaad, vanuit mijn werk in de commissie Welzijn houd ik mij geboeid bezig met alles wat te maken heeft met geestelijke gezondheidszorg, mentaal welbevinden enzovoort. Onlangs hebben we daar opnieuw een gezondheidsconferentie mogen bijwonen, waar er nieuwe doelstellingen naar voren werden geschoven rond bijvoorbeeld suïcidepreventie. Overal zien we zowat dezelfde tendens. Er zijn veel algemene maatregelen die starten vanuit Welzijn en dan worden er specifieke doelgroepen afgebakend waarvoor het duidelijk is dat een doelgroepspecifieke benadering een meerwaarde heeft.

We kennen de resultaten van de studie naar het mentaal welzijn van landbouwers die werd gepubliceerd door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO). Er zijn meer indicatoren waaruit blijkt dat in vergelijking met andere beroepscategorieën landbouwers meer risico lopen op het vlak van mentaal welzijn. Landbouwers ervaren hun beroep – niet onterecht – als zeer veeleisend. Er is een grote druk, er is veel en hard werk, het is moeilijk om ertussenuit te gaan. In deze commissie hoef ik dat niet uit te leggen. Er is ook financiële onzekerheid en onzekerheid over de toekomst.

Ik wil toch gezegd hebben dat ze een maatschappelijk uiterst belangrijke rol spelen, maar ze krijgen niet altijd de appreciatie die ze verdienen. Dat zijn veel factoren die verklaren waarom de cijfers zijn wat ze zijn.

In de afgelopen jaren werden er al veel verschillende initiatieven genomen voor deze doelgroep. Zo worden er bijvoorbeeld subsidies toegekend aan het Landelijk infopunt voor vrouwen (Liv) en sinds 2007 subsidies en ondersteuning aan de vzw Boeren op een Kruispunt om in te zetten op de psychosociale ondersteuning van land- en tuinbouwers.

Naar aanleiding van het onderzoek van ILVO kondigde u vorig jaar aan dat u werk zou maken van een actieplan mentaal welzijn voor de sector. Er vonden in dat kader ook reeds rondetafelgesprekken plaats.

Minister, vandaag wil ik graag vernemen hoever u staat met de uitwerking van dit actieplan? Welke maatregelen zult u daarin opnemen? Gaat u ook onderzoek doen naar de oorzaken van de mentale stress bij landbouwers?

Vaak is het een reflex van ons, beleidsmakers, om te kijken naar oplossingen, middelen, hulplijnen en hulpverleners. Vaak is het ook heel belangrijk om te kijken waar de oorzaken liggen en wat we daaraan kunnen veranderen. Hebt u zicht op die redenen? Hoe kunt u ervoor zorgen dat mensen uit de brede landbouwsector meer gebruik zullen maken van het bestaande aanbod op het vlak van preventie en geestelijke gezondheidszorg?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Jans, fijn u ook eens te zien in deze commissie. Het actieplan zal begin volgend jaar worden voorgesteld. Dit jaar liep er een participatief proces waarin de noden en de knelpunten vanuit de landbouwers werden verzameld. We zitten nu in de laatste fase en zijn in overleg met verschillende organisaties. Wat de concrete acties betreft, is het op dit ogenblik nog iets te vroeg om hier concreet op in te gaan omdat het plan in de finale fase zit.

De mentale stress is bij het identificeren van de noden en knelpunten van de landbouwers absoluut aan bod gekomen. Het is heel, heel belangrijk dat hier in het actieplan aandacht aan wordt besteed en hieraan niet wordt voorbijgegaan, ook al zijn een heel aantal van die oorzaken niet zo eenvoudig aan te pakken.

Ik wil mij alleszins zelf engageren om voor de stressfactoren die te maken hebben met het beleid, ook mijn collega-ministers aan te spreken om te kijken wat hierrond kan worden gedaan. Denk aan een rechtszeker kader waarnaar hier al is verwezen. De input van onze boeren in het voortraject naar het actieplan en de citizen journey die in de schoot van de Vlaamse Regering werd uitgevoerd, kunnen ons zeker al wat richting geven.

Er zijn verschillende redenen waarom onze boeren moeilijker hun weg vinden naar hulp in het algemeen en deze gelden ook voor de geestelijke gezondheidszorg. Er zijn barrières zowel op persoonlijk en gezinsniveau, als binnen de landbouwsector en op maatschappelijk vlak. Daar is een heel interessant onderzoek naar gebeurd,

en dat is te vinden in de nota welbevinden die ILVO vorig jaar publiceerde. Die kunt u vinden op de website.

Boeren op een Kruispunt is een goed kanaal, en dat hebben we ook versterkt. Als Boeren op een Kruispunt doorverwijst naar iemand in de geestelijke gezondheidszorg en die kent de situatie niet of spreekt de taal niet van de landbouwer – ik heb het niet over het Nederlands, maar over het woordgebruik –, dan haken die mensen af.

Het is dus superbelangrijk – maar dat geldt waarschijnlijk voor iedereen – dat mensen die landbouwers willen begeleiden, ook hun leefwereld begrijpen. Ik geef het voorbeeld van iemand die aan een boer zegt: 'U hebt wel veel stress. U zou beter eens twee weken vakantie nemen.' Maar die boeren kunnen dat niet. Ik zeg niet dat dit gebeurd is, maar we hebben al situaties meegemaakt waarbij boeren afhaken omdat er geen kennis en knowhow is van de leefwereld van boeren en de manier waarop zij zich organiseren. Dit actieplan zal dan ook geen dag te vroeg komen.

Uw laatste vraag sluit wat aan bij mijn vorige opmerking. Ik vind het echt een heel belangrijk aandachtspunt dat onze boeren sneller, beter en meer vertrouwen hebben in de hulplijnen van bijvoorbeeld de centra algemeen welzijnswerk (CAW's) en centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's). Maar het gaat echt ook om de wederzijdse kennis en het wederzijdse aanvoelen van mekaars zorgen. Naast dat specifieke hulpaanbod voor onze boeren is het ook van belang om in te zetten op het benutten van de mogelijkheden die er zijn in de reguliere zorg en van de grote expertise in hulpverlening die daar aanwezig is. Daarom zullen de bruggen die gebouwd moeten worden tussen de landbouw- en de zorg- en welzijnssector, heel specifieke aandacht krijgen in het plan.

Collega Jans, als het plan er eenmaal is, zullen we hierover ongetwijfeld nog uitgebreid van gedachten wisselen in deze commissie.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Dank u wel voor uw antwoord, minister. Voorzitter, timing is alles. Ik ben net iets te vroeg. Minister, u hebt gezegd dat het plan zich in de finale fase bevindt en dat het eraan komt. Ik kijk uit naar de uitgebreide voorstelling van dat plan. Dat verdient inderdaad meer aandacht dan enkel bij een vraag om uitleg. Misschien is het een goed idee – ik doe maar een suggestie – om de leden van de commissie Welzijn te betrekken bij de gedachtewisseling. Dat kan besproken worden in de regeling der werkzaamheden, en daar wil ik me verder niet mee bemoeien.

Ik vind het goed dat het plan eraan komt en dat u ook duidelijk uw engagement uitspreekt, minister. Ik heb naar aanleiding van deze thematiek wat gelezen over de maatregelen die men in Frankrijk onlangs heeft getroffen. De minister van Landbouw heeft daar het budget voor suïcidepreventie binnen de landbouw sterk verhoogd nadat de cijfers duidelijk werden. Het risico op zelfdoding bij landbouwers is 43 keer hoger dan bij mensen die een ander beroep uitoefenen. Ik weet dat het probleem heel complex is. Ik kan het ook niet samenvatten in één zin. Maar er zijn indicatoren dat de inspanningen die u doet en de ondersteuning die u geeft, terecht zijn.

Boeren op een Kruispunt vind ik een ontzettend waardevol initiatief. Ik vind het sterk dat u dat ondersteunt, net om de redenen die u aangeeft. Wanneer men doorverwijst, is dat alweer een nieuwe stap, en dan komt men misschien in contact met mensen die de stiel niet kennen of de taal niet spreken. Het is belangrijk dat, als iemand zich over de drempel naar de hulpverlening zet, hij zijn verhaal niet meerdere keren moet doen en dat hij zich begrepen voelt.

Ik weet dat er ook een project loopt van schildwachten. Dat was het Franse project ook. Dat project werd ook eens uitgeprobeerd in het LEADER-project Westhoek 'Zot van ('t) Boeren'. Daarbij ging men voor elke Westhoekgemeente aanspreekpunten zoeken, vooral bij de dienst Lokale Economie, de dienst Landbouw en sociale diensten, die een netwerk zouden vormen en de thematiek van mentaal welzijn bij boeren actief zouden oppakken en benaderen. Mijn vraag is of dergelijke zaken ook worden verdergezet of deel kunnen uitmaken van het actieplan. Maar misschien mag ik nog wel eens terugkomen naar deze commissie als u het actieplan voorstelt. In uw antwoord, minister, vond ik alvast hoopgevendende signalen dat dit actieplan een verschil kan maken in deze belangrijke problematiek.

De voorzitter: De heer Nachtergaele heeft het woord.

Joris Nachtergaele (N-VA): Bedankt, minister. Ook mijn fractie kijkt uiteraard uit naar uw plan rond mentaal welbevinden. U wilt oplossingen aanreiken inzake preventie en voor het verlagen van drempels naar de hulpverlening. Zoals u daarnet zelf al aangaf, denk ik dat we zeker ook de hand in eigen boezem moeten durven steken. Zoals ik een jaar geleden in deze commissie al aanhaalde, blijkt uit de eerste bevraging immers dat de overheid een immense impact heeft op veel van die stressfactoren. Dan heb ik het over die onzekere toekomst, de rechtszekerheid, de steeds wijzigende regelgeving, de administratieve lasten en de zwakke positie van onze landbouwers in de keten. Dat een aantal hangende dossiers cruciaal zijn, hoef ik hier niet te herhalen. Iedereen weet waarover het gaat.

Het lijkt me dan ook broodnodig dat we als overheid eens een doorlichting doen of een operatie uitvoeren om verschillende initiatieven te vereenvoudigen. Dat kan misschien in het kader van dit plan of dat kan parallel. In dat kader sprak ILVO in een laatste nieuwsbrief over de opmaak van een 'customer journey' die in kaart brengt welke obstakels de landbouwer allemaal voorgeschoteld krijgt in zijn of haar contacten met de overheid. Dat lijkt me zeer interessant, met het oog op de belangrijke impact van de overheid op dat mentale welbevinden. Misschien is dit wel de oefening administratieve vereenvoudiging die wordt gedaan, maar ik had er graag wat meer informatie over gekregen. Wie voert die 'customer journey' uit? Is dat ILVO? Is die al uitgevoerd? Of wanneer wordt die voorzien in de planning? En wat moeten we ons daar precies bij voorstellen?

De voorzitter: Mevrouw Talpe heeft het woord.

Emmily Talpe (Open Vld): Minister, we hebben hier al vaak van gedachten gewisseld en vooral onze bezorgdheid geuit over het mentale welbevinden van onze landbouwers. Ik ga dat niet opnieuw uit de doeken doen. Het is enorm belangrijk. We kijken allemaal uit naar dat actieplan. Maar zoals collega Nachtergaele in het begin van zijn betoog aanhaalde, gaat het ook over het bieden van de rechtszekerheid en ondersteuning om bedrijfseconomisch leefbare bedrijven te kunnen realiseren. Dat is ook een stap om hun mentaal welbevinden op te krikken.

Boeren op een Kruispunt werd meermaals aangehaald. Zij blijven een zeer belangrijk aanspreekpunt. Ik ben dan ook heel blij dat u deze vzw hebt versterkt.

Ik kom even terug op de vrijwilligerswerking. Ik heb daar ook reeds vragen over gesteld. U gaf net aan dat het belangrijk is dat die vrijwilligers kennis hebben van de stiel. Dat is één element. Maar we moeten ze ook vinden. Ik wilde even polsen of u daar zicht op hebt, of u daar met de vzw van gedachten over wisselt en of zij voldoende vrijwilligers vinden op dit moment. En in tweede orde: het zijn nog altijd bijzondere tijden. Kunnen die vrijwilligers voldoende plaatsbezoeken afleggen? Want zoals de situatie momenteel is en bij dergelijke mentale problemen, is het wel goed dat men met iemand kan spreken en dat dat niet digitaal moet gebeuren. Dat is een bijkomende vraag.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Collega Jans, ik dank u voor uw vraag. De bezorgdheid over suïcidecijfers en het algemene welbevinden van onze landbouwers wordt in deze commissie door iedereen gedeeld.

Ik wil ook de collega's Nachtergaele en Talpe ondersteunen in hun vraag. We moeten aan de ene kant zo snel mogelijk en continu onze mensen direct kunnen ondersteunen wanneer zij zich slecht voelen en het soms niet meer zien zitten. Die directe hulp moet er zijn. Maar we moeten natuurlijk ook structureel kijken naar de achterliggende en onderliggende redenen, naar waarom het soms zo moeilijk is voor onze landbouwers om die hulp te zoeken, maar ook waarom ze in een situatie geraken waar ze die hulp nodig hebben. En in die zin steun ik de oproep die de collega's al hebben gedaan. Laat ons vooral kijken naar bijvoorbeeld administratieve overlast. We weten allemaal dat die hoog en complex is en dat we er belang bij hebben om daar waar mogelijk vereenvoudigingen door te voeren.

In verband met dat rechtsonzeker kader wil ik benadrukken dat rechtsonzekerheid ontstaat wanneer wij of onze regering – maar uiteindelijk wij als wetgevende macht – regelgeving maken waarvan we weten dat die juridisch waarschijnlijk niet sluitend is. Dat leidt tot rechtsonzekerheid. We hebben er alle belang bij om, wanneer we regelgeving maken, vooral erop te letten dat die rechtszeker is en in overeenstemming met de wettelijke kaders die gelden. Dat moeten we voorrang geven op het ingaan op bepaalde eisen of verwachtingen van lobbygroepen en zo verder. Het is echt belangrijk dat we daar onze verantwoordelijkheid nemen. Dat is de enige manier om de nodige rechtszekerheid te bieden.

Ik verwijs ook naar de lock-in, het feit dat landbouwers zich financieel sterk moeten engageren en op die manier vaak in een situatie terechtkomen waar ze het met de onzekere prijszetting moeilijk hebben om die financiële verplichtingen na te komen enzovoort.

Ik vind het ook belangrijk dat we in ons landbouwbeleid proberen te zoeken naar de meerwaarde die landbouwers toevoegen aan onze maatschappij. Die is er natuurlijk, absoluut.

Maar we kunnen die vergroten door die nieuwe maatschappelijke noden mee te nemen. Het is belangrijk om het begrip en het respect voor de landbouw, wat we allemaal willen, te verhogen. In dat verband was ik een beetje geschokt toen ik las – het is natuurlijk maar één geval, maar herkenbaar voor velen die proberen om het op een andere manier te doen – over een landbouwer die had aangedurfd om via Facebook of zo aan te geven dat hij niet achter de eisen van de Boerenbondbetoging stond. Hij dacht om op een andere manier via kwalitatieve verbeteringen op zijn bedrijf en zonder groei, zijn bedrijf verder te zetten. Hij krijgt bedreigingen en er gebeurt vandalisme op zijn bedrijf door collega-boeren. Zulke dingen moeten we enorm betreuren. Ik dacht, eerlijk gezegd, dat het niet meer bestond, maar blijkt wel.

Minister, ik vermoed dat u niet kunt antwoorden, maar hebt u er een zicht op hoe zulke onvrede tussen boeren onderling wordt geuit? Dit geeft toch wel spanning aan mensen die een bepaalde keuze voor een bedrijfsvoering maken. Het kan in beide richtingen gaan: gangbare landbouw en landbouwers die het op een andere manier proberen te doen. Zijn er daar gegevens over?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, de vraag is bij welbevinden gestart en bij vandalisme geëindigd. Er wordt een hele tocht afgelegd. Collega Jans kijkt verrast,

maar ik ben ervan overtuigd dat u zulke situaties in de commissie Welzijn ook meemaakt: men fietst de hele wereld rond naar aanleiding van een vraag.

Collega Jans, Vlaanderen financiert Boeren op een Kruispunt met meer dan 400.000 euro per jaar, net omdat hun werking zo intensief is. Het is de bedoeling om op het vlak van aanbod meer synergieën te creëren in de toekomst, synergieën met de welzijnssector, zodat de boeren sneller hulp zoeken en zodat hulpverleners ook meer voeling krijgen met de specifieke problemen in de landbouwsector. Ik heb daarnet voorbeelden gegeven.

Het klopt inderdaad dat er een hogere zelfmoordkans is. De druk die op de schouders van de boeren terechtkomt – financiële druk, tijdsdruk, fysieke belasting, eenzaamheid op het bedrijf –, de perceptie en de beeldvorming die de bedrijfsvoering in vraag stelt, is heel zwaar om te dragen. Zij die denken dat een oplossing voor stikstof plots alle problemen van de boeren zal wegblazen, gaan veel te kort door de bocht. Het kan gewoon niet. Er is in de landbouwstiel veel meer aan de hand dan enkel de rechtsonzekerheid, wat een bijkomend element is.

Er is heel veel druk. Het is dus niet verwonderlijk dat men dan vatbaarder is voor meer donkere gedachten. Onze boeren houden me trouwens wakker. Ik wil niet dat we in Vlaanderen afhankelijk worden van het buitenland om te voorzien in onze basisvoorzieningen. We moeten het wel op een goede wijze organiseren.

ILVO neemt ook deel aan een Europees project waarbij ze samen met onderzoekscentra uit andere lidstaten over de muur gaan kijken naar welke initiatieven er zijn genomen en welke succesvol zijn. Het is de bedoeling om een aantal good practices uit te rollen.

Collega Talpe, Boeren op een Kruispunt doet er alles aan om de vinger aan de pols te houden. Ze gaan ook op bezoek, rekening houdend met de coronamaatregelen, en zien een toename van de hulpvragen. Vandaar dat we hun werking hebben versterkt, wat we volgend jaar ook zullen doen. We voelen wel dat een telefoontje ook al kan helpen, zeker bij mensen die al vertrouwd zijn met Boeren op een Kruispunt. Corona maakt het iets moeilijker om plaatsbezoeken te doen en sommige boeren hebben dat ook niet graag. Vandaar dat men een balans moet vinden tussen fysieke bezoeken en telefoontjes, op maat van de situatie waarin de boer zich bevindt. Hulde – om de woorden van een collega te gebruiken – aan Boeren op een Kruispunt en aan de inspanningen die ze leveren.

De 'customer journey' is uitgevoerd. De hoofdlijnen van de resultaten zijn mij al overgemaakt. Er kwam vooral naar voren dat de regeldruk voor de boeren problematisch is.

Er is ook verwezen naar de complexiteit van de milieuregelgeving. Daar komt niet stikstof als eerste aan bod, maar wel de bemestingsregels die zo moeilijk zijn.

Collega Steenwegen, de rechtszekerheid is inderdaad belangrijk. We zitten met de moeilijkheid dat een groot deel van de regelgeving niet bij de bevoegdheid Landbouw zit. Er is ook een Europese context, er is een federale context, en al die regels komen terecht bij de boer. Daarom is het echt van belang om hygiënisch te zijn ten opzichte van de regels die worden gemaakt. Het is ook een groot aandachtspunt bij mijn diensten.

U hebt ook een gevoelig punt aangeraakt. Ik erken absoluut dat de administratieve lasten, de rechtsonzekerheid, het risico op 'lock-in' belangrijk zijn, maar dat geldt ook voor de manier waarop wij, politici, opiniemakers en media over landbouwers en de sector in zijn geheel spreken. Ik vind dit echt een superbelangrijk aandachtspunt, ook vandaag. Ik word door de mangel gehaald, er wordt gezegd dat ik een Boerenbondverdediger ben en dit en dat. Maar mag ik ook eens zeggen

dat al die belangenorganisaties, als er moeilijke beslissingen worden genomen, ook meehelpen om die te verdedigen bij de achterban?

We moeten een rechtszekere oplossing vinden in een keimoeilijk dossier dat het stikstofdossier is en we moeten daarover spreken met partners. Je kunt niet met elke boer in Vlaanderen spreken. We moeten vooral zorgen dat die oplossing er komt met de boeren, en niet boven het hoofd van de boeren. Ik roep hier echt op tot sereniteit in dit debat.

Ik kan heel veel standpunten van commissieleden die hier werden geuit, volgen, maar weet dat dit een heel moeilijke knoop is die we moeten ontwarren en waar ook heel veel gezond verstand voor nodig is.

Ik heb het al gezegd in de plenaire vergadering: niets is erger dan je ongewenst voelen. Dat is wat landbouww Vrouwen mij vertellen. Ze komen aan de schoolpoort en ze worden belaagd en overladen met alle zonden van de wereld, en op de duur voelen ze zich ongewenst. Dat gevoel wens ik niemand toe. Dat is ook iets wat vandaag in hoge mate ingrijpt op het welzijn van onze boeren.

Collega Steenwegen, ik vind het heel erg wat u zegt over mensen die een bepaald standpunt innemen en worden belaagd. Uiteraard kan ik het daarover niet hebben in het rapport. U meldt me dat nu en ik wil zeker een bevraging doen bij de boeren. We hebben er trouwens net een gedaan over hoe ze de toekomst van hun bedrijf zien. Als u daarover elementen hebt, zoals bij de vraag van collega Joosen, dan mag u die gerust overmaken. Ik vind dat in de beide richtingen erg. Wie vindt dat hij zich moet aansluiten bij een belangenorganisatie en zich daar thuis voelt, die heeft daartoe het volste recht. Wie vindt dat dat niet nodig is, heeft daartoe het volste recht. Ik stel wel vast dat alle plaatselijke mensen zich verenigen. Dat geldt voor bioboeren, dat geldt voor mensen die in een bepaalde sector actief zijn. Ik hoop vooral dat we het collectief aanvoelen dat bij veel landbouwers heerst dat ze niet meer gewenst zijn in Vlaanderen, kunnen keren en kunnen omtrenten in een positieve vibe.

Collega Jans, ik ben wat breder gegaan dan uw aanvankelijke vraag om uitleg, maar ik werd ook wat uitgedaagd, en ik wil ook even toelichten wat mij dezer dagen zeer bekommert over de landbouwsector in zijn geheel.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Minister, ik wil u danken voor uw bijzonder bevlogen antwoord en ik dank ook de collega's voor hun aanvullingen. Ik ben ervan overtuigd dat de manier waarop we spreken over deze voor ons zo maatschappelijk relevante sector en de plek die we hem willen geven in het debat, uitermate cruciaal is. Isolement en eenzaamheid zijn dingen die vaak spelen bij deze doelgroep, dat kun je niet oplossen met een decreet. Was het maar zo dat we dat met een decreet konden doen, maar zo werkt het niet. Het zal altijd moeilijk blijven.

Echte maatschappelijke appreciatie kun je niet halen bij een psychologische consultatie. Daar moeten we zelf aan meewerken en daar hebben we mogelijkheden toe. Als ik de bevoegde minister van Landbouw hoor, dan zit die toon bijzonder goed. Ik kijk dan ook uit naar een verdere bespreking en dan kom ik graag terug naar deze commissie om daarover van gedachten te wisselen en te luisteren naar mogelijke oplossingen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.